

Anti-Cancer Effects of Nanoliposomes Containing *Rosemary* and *Zataria multiflora* Boiss Essential Oils on HepG2 Cell Line under in Vitro Conditions

S. Ghafarkhani (MSc)¹, M. H. Aarabi (PhD)², M. Safari (PhD)³,
M. Shafee Ardestani (Pharm D, PhD)⁴, N. Kheiripour (PhD)^{*1}

1.Biochemistry and Nutrition Research Center, Kashan University of Medical Sciences, Kashan, I.R.Iran.

2.Department of Clinical Biochemistry, School of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, I.R.Iran.

3.Department of Pharmaceutics, School of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences, Tehran Medical Sciences Branch, Islamic Azad University, Tehran, I.R.Iran.

4.Department of Radiopharmacy, School of Pharmacy, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, I.R.Iran.

Article Type

ABSTRACT

Research Paper

Background and Objective: In recent years, with increasing interest in the use of natural substances such as essential oils, extensive studies have been conducted to use them more efficiently in the form of nanoliposomes. The present study was conducted to investigate the anti-cancer effects of nanoliposomes containing *Rosemary* and *Zataria multiflora* Boiss essential oils on HepG2 cell line under in vitro conditions.

Methods: In this basic-applied research, nanoliposomes containing *Rosemary* and *Zataria multiflora* Boiss essential oils were used. The mortality rate of HepG2 cell line was calculated using MTT method and IC50 was obtained. The study groups calculated according to IC50 were: control group, the group receiving 79.72 µg/ml *Zataria multiflora* Boiss nanoliposome for 48 hours and the group receiving 53.50 µg/ml *Rosemary* nanoliposome for 72 hours. The rate of apoptosis and necrosis of cancer cells and the type of cancer cell cycle were determined by flow cytometry.

Findings: The results showed that nanoliposomes containing *Rosemary* essential oil after 72 hours (53.50 µg/ml) and *Zataria multiflora* Boiss after 48 hours (79.72 µg/ml) showed the highest capability to inhibit the growth of HepG2 cell line ($p < 0.05$). The type of cell mortality was significantly apoptotic compared to the control group, as nanoliposomes containing *Zataria multiflora* Boiss caused apoptosis in 37.3% and *Rosemary* nanoliposomes in 32.1% of cells ($p < 0.05$). Inhibition of cancer cells was in the G2 phase, which indicates that nanoliposomes inhibit cancer cells in the cell division phase ($p < 0.05$).

Conclusion: The results showed that nanoliposomes containing essential oils have anti-cancer properties, cause cell apoptosis and stop cell growth in the G2 phase of the cell cycle.

Keywords: Liver Cancer, Nanoliposomes, Essential Oils, Rosemary, *Zataria multiflora* Boiss, HepG2.

Received:

Feb 12nd 2021

Revised:

May 29th 2021

Accepted:

Aug 23rd 2021

Cite this article: Ghafarkhani S, Aarabi MH, Safari M, Shafee Ardestani M, Kheiripour N. Anti-Cancer Effects of Nanoliposomes Containing *Rosemary* and *Zataria multiflora* Boiss Essential Oils on HepG2 Cell Line under in Vitro Conditions. *Journal of Babol University of Medical Sciences*. 2022; 24(1): 141-50.

© The Author(S).

Publisher: Babol University of Medical Sciences

*Corresponding Author: N. Kheiripour (PhD)

Address: Biochemistry and Nutrition Research Center, Kashan University of Medical Sciences, Kashan, I.R.Iran.

Tel: +98 (31) 55540021. E-mail: nejatk.bio@gmail.com

اثرات ضد سرطانی نانولیپوزوم های حاوی اسانس رزماری و آویشن بر روی رده سلول HepG2 در محیط invitro

سمیرا غفار خانی (MSc)^۱، محمدحسین اعرابی (PhD)^۲، مصطفی صفاری (PhD)^۳،
مهدی شفیع اردستانی (Pharm D, PhD)^۴، نجات خیری پور (PhD)^{*۱}

۱. مرکز تحقیقات بیوشیمی و تغذیه در بیماری های متابولیک، دانشگاه علوم پزشکی کاشان، کاشان، ایران
۲. گروه بیوشیمی بالینی، دانشکده داروسازی و علوم دارویی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران
۳. گروه فارماسیوتیکس، دانشکده داروسازی و علوم دارویی، واحد علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۴. گروه داروسازی هسته ای، دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

نوع مقاله

چکیده

مقاله پژوهشی

سابقه و هدف: در سال های اخیر، با افزایش علاقه به استفاده از مواد طبیعی مانند اسانس ها، مطالعات گسترده ای جهت استفاده کارآمدتر از آنها به شکل نانولیپوزوم صورت گرفته است. هدف از مطالعه حاضر بررسی اثرات ضد سرطانی نانولیپوزوم های حاوی اسانس رزماری و آویشن بر روی رده سلول HepG2 در محیط invitro می باشد.

مواد و روش ها: در این مطالعه بنیادی- کاربردی نانولیپوزوم های حاوی اسانس رزماری و آویشن بهینه شده، استفاده شد. با استفاده از روش MTT میزان مرگ و میر رده سلول HepG2 محاسبه شده و IC50 به دست آمد. گروه های مورد مطالعه بر اساس IC50 محاسبه شده شامل: گروه کنترل، گروه دریافت کننده نانولیپوزوم آویشن ۷۹/۷۲ µg/ml به مدت ۴۸ ساعت و گروه دریافت کننده نانولیپوزوم رزماری ۵۳/۵۰ µg/ml به مدت ۷۲ ساعت می باشد. میزان آپتوز و نکروز سلول های سرطانی و نوع چرخه سلول های سرطانی به روش فلوسایتومتری مشخص گردید.

یافته ها: نتایج نشان داد نانولیپوزوم های حاوی اسانس رزماری پس از ۷۲ ساعت (۵۳/۵۰ µg/ml) و آویشن شیرازی پس از ۴۸ ساعت (۷۹/۷۲ µg/ml) بیشترین توانایی مهار رشد رده سلول HepG2 را دارند ($p < 0.05$). نوع مرگ و میر سلول ها نسبت به گروه کنترل به صورت معنی داری به صورت آپتوز بود، به صورتیکه نانولیپوزوم های حاوی آویشن سبب آپتوز ۳۷/۳٪ و نانولیپوزوم رزماری ۳۲/۱٪ از سلول ها شده بودند ($p < 0.05$). مهار سلول های سرطانی در مرحله G2 بود که نشان می دهد نانولیپوزوم ها سلول های سرطانی را در مرحله تقسیم سلولی مهار می کنند ($p < 0.05$).

نتیجه گیری: نتایج مطالعه نشان داد نانولیپوزوم های حاوی اسانس دارای خاصیت ضد سرطانی بوده، سبب آپتوز سلولی و توقف رشد سلول ها در مرحله G2 سیکل سلولی می شوند.

واژه های کلیدی: سرطان کبد، نانولیپوزوم، اسانس، رزماری، آویشن، HepG2.

دریافت:

۱۳۹۹/۱۱/۲۴

اصلاح:

۱۴۰۰/۳/۸

پذیرش:

۱۴۰۰/۶/۱

استناد: سمیرا غفار خانی، محمدحسین اعرابی، مصطفی صفاری، مهدی شفیع اردستانی، نجات خیری پور. اثرات ضد سرطانی نانولیپوزوم های حاوی اسانس رزماری و آویشن بر روی رده سلول HepG2 در محیط invitro. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بابل، ۱۴۰۱؛ ۲۴(۱): ۵۰-۱۴۱.

© The Author(S).

Publisher: Babol University of Medical Sciences

این مقاله مستخرج از پایان نامه سمیرا غفار خانی دانشجوی کارشناسی ارشد رشته بیوشیمی بالینی و طرح تحقیقاتی به شماره ۹۸۰۱۳ دانشگاه علوم پزشکی کاشان می باشد.

* مسئول مقاله: دکتر نجات خیری پور

رایانامه: nejatk.bio@gmail.com

آدرس: کاشان، دانشگاه علوم پزشکی کاشان، مرکز تحقیقات بیوشیمی و تغذیه در بیماری های متابولیک. تلفن: ۰۳۱-۵۵۵۴۰۰۲۱

مقدمه

استفاده از گیاهان دارویی از دیرباز برای درمان بیماری‌ها به دلیل عوارض جانبی کمتر، دسترسی آسان تر و هزینه‌های کمتر رایج بوده است (۱). آویشن شیرازی (*Zataria multiflora* Boiss) از تیره نعناعیان و گونه‌ای است که متعلق به جنس زاتاریا بوده و بومی ایران، افغانستان و پاکستان است (۲). ترکیبات مهم موجود در آویشن شیرازی تیمول (Thymol) و کارواکرول (Carvacrol) هستند (۳ و ۴). مطالعات گسترده‌ای بر روی خواص ضد سرطانی آویشن انجام شده است (۵ و ۶). در یک مطالعه در سال ۲۰۲۰ گزارش شده است که اسانس آویشن شیرازی به صورت وابسته به زمان و دوز از طریق افزایش ROS داخل سلولی باعث مهار تکثیر سلولی و همچنین آپوپتوز در رده سلولی سرطان کولون می‌شود (۷). رزماری (*Rosmarinus officinalis* L) نیز عضو دیگری از خانواده نعناعیان است. مطالعات نشان می‌دهند که رزماری دارای خواص آنتی اکسیدانی بوده که مربوط به دو دی‌ترین فنولی کارنوسیک اسید (Carnosic acid) و کارنوزول (Carnosol) موجود در ترکیبات این گیاه می‌باشد (۸). در یک مطالعه‌ای در سال ۲۰۱۶ نشان داده شده است که عصاره رزماری در سلول‌های سرطان ریه از طریق سرکوب مسیر Akt/mTOR/p70S6K سبب مهار تکثیر، سرکوب بقا و افزایش مرگ سلولی برنامه ریزی شده، می‌گردد (۹). در سال ۲۰۱۷ در مطالعه‌ای گزارش شد که عصاره رزماری از طریق ایجاد استرس اکسیداتیو در سلول‌های سرطان کبد می‌تواند سبب مهار تکثیر و کاهش بقا گردد (۱۰).

اسانس‌ها ترکیبات ناپایدار، فرار و دارای ماهیت هیدروفوبی هستند که حلالیت آنها در آب پایین است، که منجر به کاهش فراهمی زیستی (Bioavailability) و افزایش پاکسازی آنها در بدن می‌شود و در نتیجه سبب افزایش دوز مصرفی و تجویز مکرر و نهایتاً محدودیت استفاده از آنها در درمان می‌گردد. سیستم‌های دارو رسانی نوین رویکردی جدید به منظور رفع این محدودیت‌ها ارائه می‌کنند (۱۱). اخیراً روش‌های جدیدی معرفی شده است تا پایداری و زیست دسترسی داروها را افزایش دهند که از جمله آنها محصور کردن (Encapsulation) در لیپوزوم است. لیپوزوم‌ها ذرات کروی با یک یا چند غشای دولایه‌ای هستند که از تجمع مولکول‌های چربی یا فسفولیپید و با صرف انرژی در محیط آبی تشکیل می‌شوند (۱۲). بارگیری و محصور سازی انواع داروها درون لیپوزوم‌ها اثر قابل توجهی در بهبود اثر دارویی و توزیع بافتی آنها دارد (۱۳). از آنجاییکه اثرات ضد سرطانی دو اسانس رزماری و آویشن شیرازی به اثبات رسیده و همچنین محصور سازی اسانس‌ها در مطالعات قبلی تأیید گردیده است (۱۴ و ۱۵)، لذا در تحقیق حاضر اثرات ضد سرطانی نانولیپوزوم‌های حاوی اسانس رزماری و آویشن بر روی رده سلول HepG2 در محیط *invitro* مورد ارزیابی قرار گرفت.

مواد و روش‌ها

تهیه اسانس و نانولیپوزوم‌های حاوی اسانس آویشن و رزماری: در این مطالعه بنیادی- کاربردی که با کد اخلاق IR.KAUMS.MEDNT.REC.1398.017 در دانشگاه علوم پزشکی کاشان به تصویب رسیده است، اسانس رزماری و آویشن به صورت آماده از شرکت بارچ اسانس تهیه گردید. همچنین نانولیپوزوم‌های مورد استفاده در مطالعات قبلی در دانشگاه علوم پزشکی کاشان بهینه شده اند (۱۴ و ۱۵).

بررسی میزان زنده بودن سلول‌های رده HepG2 با استفاده از روش MTT: پس از کشت رده سلولی HepG2 در چاهک‌های پلیت ۹۶ خانه و پس از رسیدن به تراکم ۸۰٪، محیط رویی سلول‌ها برداشته شد و تیمار سلول‌ها توسط دوزهای مختلف از نانولیپوزوم‌های حاوی رزماری و آویشن انجام گرفت. سپس پلیت‌های مربوطه به مدت ۴۸ و ۷۲ ساعت درون انکوباتور قرار گرفت. گروه‌های مورد مطالعه شامل: گروه کنترل، گروه دریافت‌کننده نانولیپوزوم آویشن برابر ۷۹/۷۲ میکروگرم بر میلی‌لیتر به مدت ۴۸ ساعت، و گروه دریافت نانولیپوزوم رزماری برابر ۵۳/۵۰ میکروگرم بر میلی‌لیتر به مدت ۴۸ ساعت بود. بعد از گذشت زمان مورد نظر سلول‌ها ابتدا با PBS شستشو داده شد و سپس به هر چاهک محلول MTT (۰/۵ میلی‌گرم بر میلی‌لیتر در PBS) اضافه شده و به مدت ۳ ساعت درون انکوباتور قرار گرفت. در این مدت محلول MTT با استفاده از آنزیم سوکسینات دهیدروژناز احیا شده و رنگ آبی فورمازان ایجاد می‌شود که تعداد سلول‌های زنده در هر چاهک با میزان تولید رنگ رابطه مستقیم دارند. سپس محلول رویی را خارج کرده و به هر چاهک ۱۰۰ میکرولیتر DMSO اضافه گردید. در نهایت میزان رنگ در طول موج ۵۷۰ نانومتر قرائت شده و میزان IC50 محاسبه گردید (۱۶).

بررسی آپوپتوز و نکروز در رده سلولی HepG2 با استفاده از روش فلوسایتومتری: جهت تعیین تعداد سلول‌های آپوپتوز و نکروز شده، رنگ آمیزی سلول‌ها با دو رنگ Annexin- FITC و پروپیدوم دید (PI) طبق دستورالعمل کیت انجام گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار دستگاه و در پی تقسیم بندی منحنی دو بعدی FITC-Annexin علیه PI به چهار ناحیه Q1 تا Q4 صورت گرفت (ناحیه Q1 سلول‌های نکروزی (annexin V-/PI+)، ناحیه Q2 سلول‌های در مراحل نهایی آپوپتوز (annexin V/PI+)، ناحیه Q3 سلول‌های آپوپتوزی (annexin V+/PI-) و ناحیه Q4 سلول‌های سالم و ویژگی (annexin V-/PI-). برای آماده سازی سلول‌ها بعد از تیمار کردن، با توجه به میزان IC50 برای هر

نانولیپوزوم پس از گذشت ۴۸ ساعت برای آویشن و ۷۲ ساعت برای رزماری، محیط رویی چاهک ها تخلیه شده به هر کدام از چاهک ها ۴۰۰ μ l تریپسین اضافه کرده و پس از ۵ دقیقه انکوباسیون ۱ میلی لیتر محیط کشت حاوی DMEM اضافه شد تا اثر پروتئازی متوقف شود و سوسپانسیون سلولی ایجاد گردد. سلول ها به لوله های مخصوص فلوسایتومتري انتقال داده شدند و سپس ۵ دقیقه سانتیفریوژ با نیروی ۴۰۰g انجام گرفت. محیط رویی را خالی کرده و سلول ها دو بار با PBS شستشو داده شد. سپس مقدار ۲ میکرولیتر Annexin- FITC و ۲ میکرولیتر PI به ۵۰ میکرولیتر بافر اتصال اضافه شده و با آب مقطر دیونیزه به حجم ۵۰۰ میکرولیتر رسانده شد. به هر کدام از لوله ها ۱۰۰ میکرولیتر از محلول فوق حاوی رنگ های مورد نظر اضافه شد. پس از ۱۵ دقیقه انکوباسیون در دمای اتاق و دور از نور، سانتیفریوژ انجام گرفت. محلول حاوی رنگ از روی سلول ها برداشته شد و به هر کدام از لوله ها ۵۰۰ میکرولیتر PBS اضافه شد. برای بررسی تعداد سلول های واکنش داده با Annexin- FITC و PI با استفاده از دستگاه فلوسایتومتر BectonDikenson مدل BD FacsCalibur و تحت تأثیر تابش ۴۸۸ nm، پرتوهای ساطع شده در طول موج های ۵۳۰ nm و ۶۰۰ nm خوانده شدند (۱۷).

بررسی چرخه سلولی در رده سلولی HepG2 با استفاده از روش فلوسایتومتري: رنگ های متصل شونده به DNA استوکیومتریک هستند و اتصال آنها در سلول به میزان DNA بستگی دارد. سلول هایی که در فاز S هستند DNA بیشتری نسبت به سلول های G1 دارند و به نسبت رنگ بیشتری را جذب میکنند و با دو برابر شدن محتوای DNA شدت رنگ فلورسنت بیشتر می شود. به همین میزان شدت رنگ سلول های DNA در فاز G2 دو برابر فاز G1 می باشد. برای اندازه گیری محتوای DNA در سلول های یک جمعیت سلولی، به منظور مقایسه نحوه توزیع سلول ها در فازهای مختلف چرخه سلولی در نمونه های تیمار شده با دارو و نمونه کنترل منفی، از نشانگر DAPI استفاده شد. بعد از تیمار کردن سلول ها، تعداد 5×10^5 سلول در دمای ۴ درجه سانتی گراد به مدت ۳۰ دقیقه در تاریکی با محلول DAPI در بافر PBS با غلظت ۱۰ μ g/ml حاوی ۱٪ TritonX-100، انکوبه گردید. سپس نشر فلورسانس نشانگر پس از برانگیختگی در طول موج ۳۵۹ nm ثبت گردید. ثبت فوتون های نشری در طول موج ۴۶۱ nm و تجزیه و تحلیل داده ها به روی منحنی دو بعدی تعداد سلول ها با استفاده از نرم افزار FlowJo انجام شد (۱۸).

پردازش داده های فلوسایتومتري با استفاده از نرم افزار FlowJo انجام و تجزیه و تحلیل آماری داده ها با آزمون آنالیز واریانس یک طرفه ANOVA و به دنبال آن آزمون Tukey با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۹ انجام شد و $p \leq 0.05$ معنی دار در نظر گرفته شد.

یافته ها

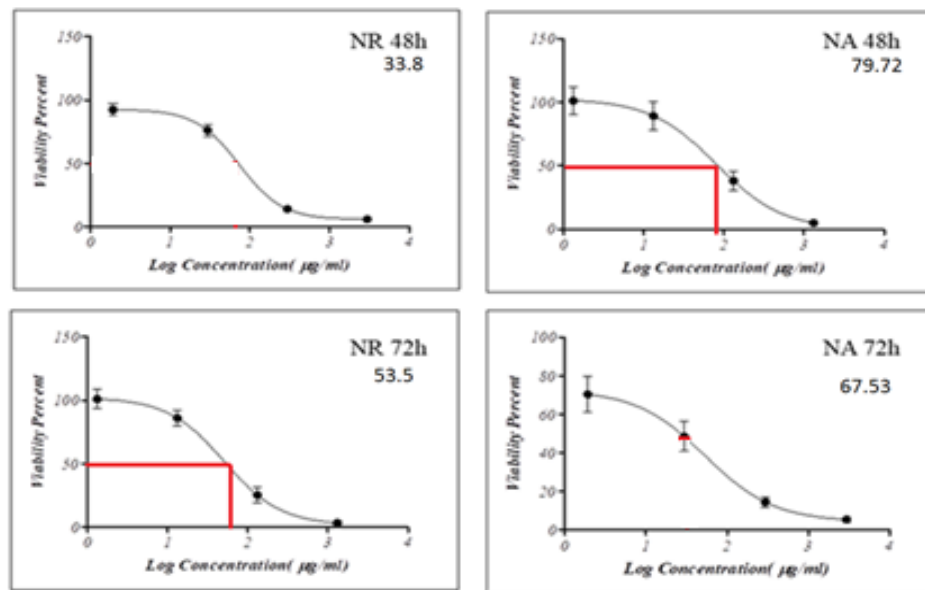
بررسی اثر نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن بر روی درصد زنده ماندن سلول ها: درصد زنده ماندن سلول های HepG2 در معرض غلظت های مختلف به صورت وابسته به دوز از نانولیپوزوم های حاوی اسانس آویشن و رزماری در مقابل گروه کنترل سنجیده شد. با استفاده از نمودار مربوطه، غلظت مؤثر دارو برای کاهش ۵۰ درصدی رشد و تکثیر سلول میزان IC50 در زمان های ۴۸ ساعت برای نانولیپوزوم آویشن برابر ۷۹/۷۲ میکروگرم بر میلی لیتر، و ۷۲ ساعت برای نانولیپوزوم رزماری برابر ۵۳/۵۰ میکروگرم بر میلی لیتر بود (نمودار ۱) و در تمامی آزمایشات بعدی در این مطالعه از این دوز ها استفاده شد.

بررسی اثر نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن و رزماری بر روی سیکل سلولی: نتایج حاصل از تست بررسی سیکل سلولی نشان داد که سلول های تحت تیمار بیشتر در فاز G2 تجمع یافته اند که نشان دهنده اثرات بازدارندگی رشد سلول های سرطانی توسط نانولیپوزوم های حاوی رزماری و آویشن می باشد (نمودار ۲).

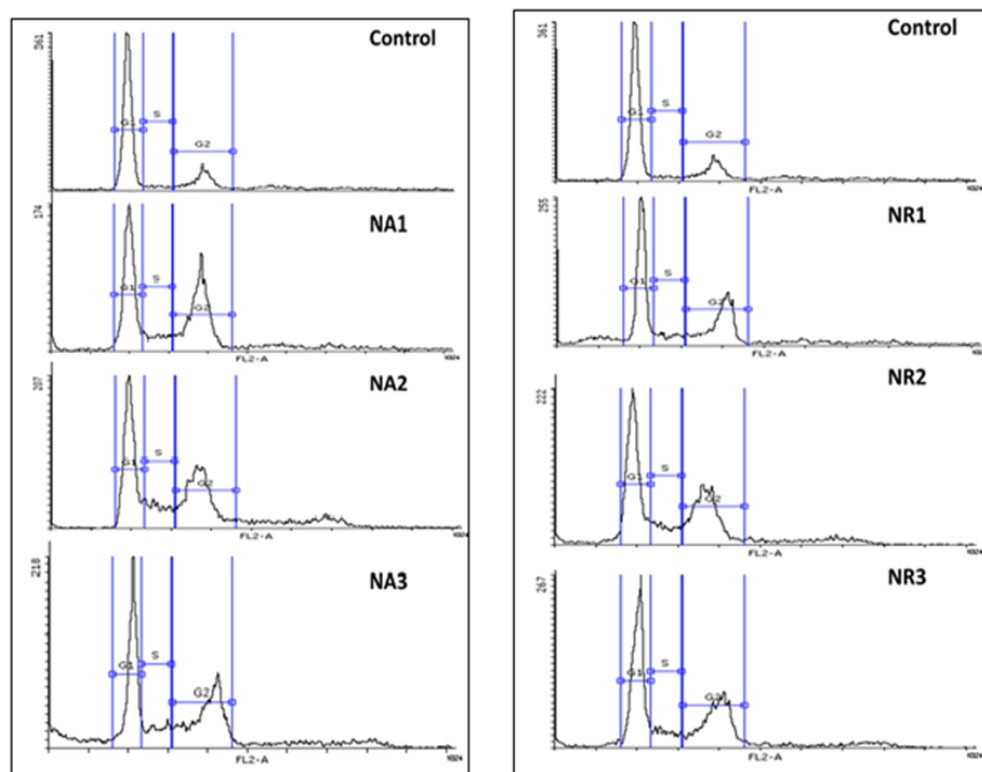
با مقایسه نتایج سیکل سلولی مشخص شد که تجمع سلول ها در فاز G1 در گروه کنترل با اختلاف معنی داری بیشتر از گروه های نانولیپوزوم رزماری و آویشن می باشد. ولی در فاز G2، تجمع سلول ها در گروه های نانولیپوزوم حاوی رزماری و آویشن به طور معنی داری بیشتر از گروه کنترل می باشد (نمودار ۳). همچنین تفاوت معنی داری در فاز S مشاهده نشد.

بررسی وضعیت زنده ماندن سلول ها در مجاورت نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن و رزماری با استفاده از روش فلوسایتومتري: نتایج آزمایش فلوسایتومتري بر روی نمونه کنترل نشان داد که ۹۴/۷٪ از سلول ها زنده می باشند و فقط ۴/۴۰٪ از سلول ها دچار آپوپتوز شده اند (شکل ۱). همچنین سلول هایی که در مجاورت نانولیپوزوم های حاوی آویشن قرار گرفته اند، بعد از گذشت زمان ۴۸ ساعت، ۴۶/۶۳٪ زنده بودند و ۳۷/۳٪ از سلول ها دچار آپوپتوز شدند (شکل ۲). نتایج نشان داد که در سلول هایی که در مجاورت با نانولیپوزوم رزماری قرار گرفته اند، بعد از گذشت زمان ۷۲ ساعت به طور میانگین ۶۳/۰۳٪ زنده بوده اند و ۳۲/۱٪ از سلول ها دچار آپوپتوز شده اند (شکل ۳).

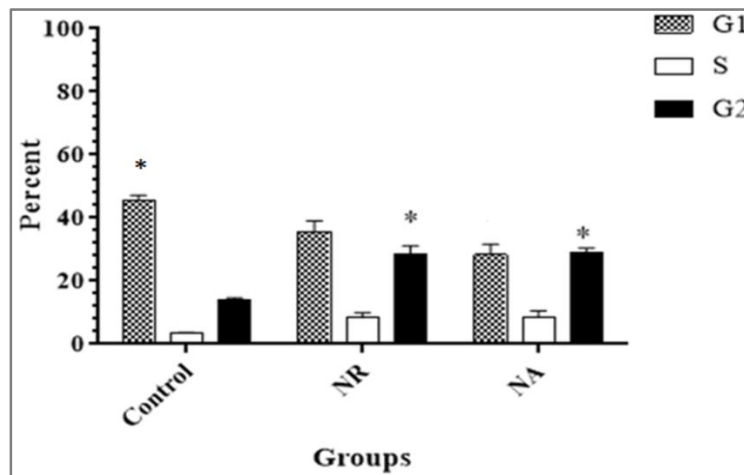
تنها میزان آپوپتوز در گروه های دریافت کننده دارو های مورد بررسی با اختلاف معنی داری بیشتر از گروه کنترل می باشد ($p=0.001$). همچنین اختلاف معنی داری در مراحل انتهایی آپوپتوز و نکروز مابین گروه های مورد مطالعه مشاهده نشد (نمودار ۴).

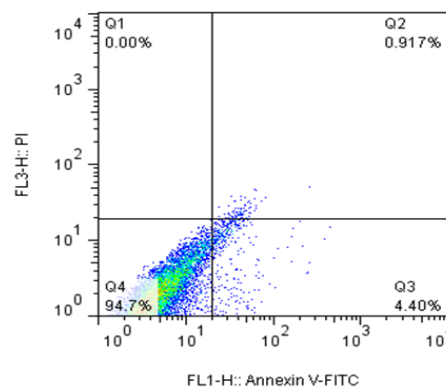
نمودار ۱. نمودار IC_{50} نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن و رزماری بر روی رده سلولی HepG2 بعد از ۴۸ و ۷۲ ساعت. اثر بازدارندگی نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن و رزماری بر روی توان زیستی سلول ها به صورت تابعی از غلظت و زمان (۳ بار تکرار). NA=نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن، NR=نانولیپوزوم حاوی اسانس رزماری.

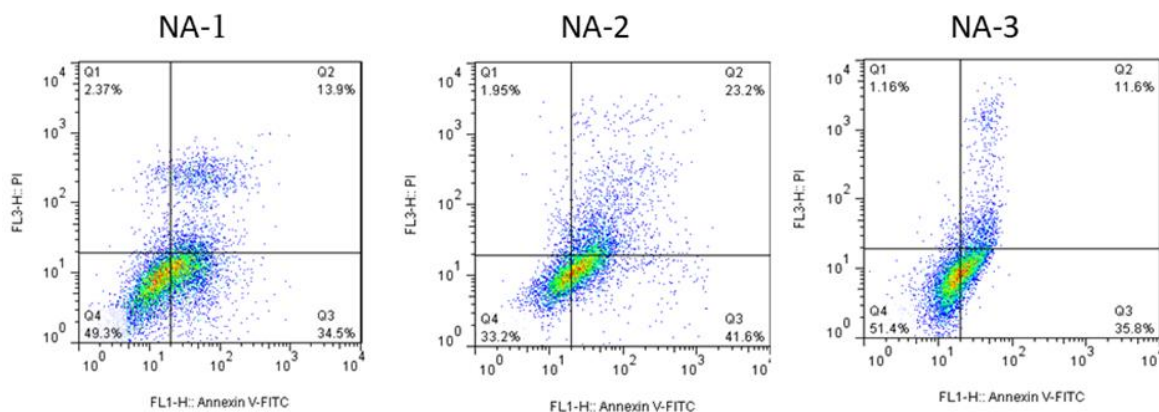
نمودار ۲. چرخه سلولی HepG2 در اثر مجاورت با نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن بعد از ۴۸ ساعت و نانولیپوزوم رزماری بعد از ۷۲ ساعت (۳ بار تکرار). NA=نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن، NR=نانولیپوزوم حاوی اسانس رزماری.

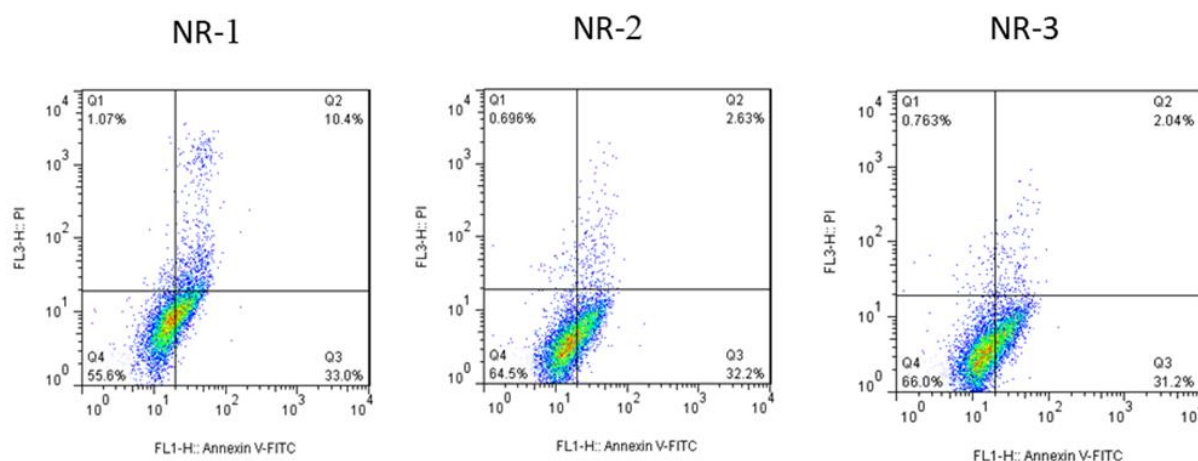
نمودار ۳. مقایسه چرخه سلولی HepG2 در اثر نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن و رزماری در مقایسه با گروه کنترل. NA=نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن، NR=نانولیپوزوم حاوی اسانس رزماری. * $p < 0.05$ اختلاف معنی دار مابین گروه کنترل و گروه های تیمار شده با نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن و رزماری.

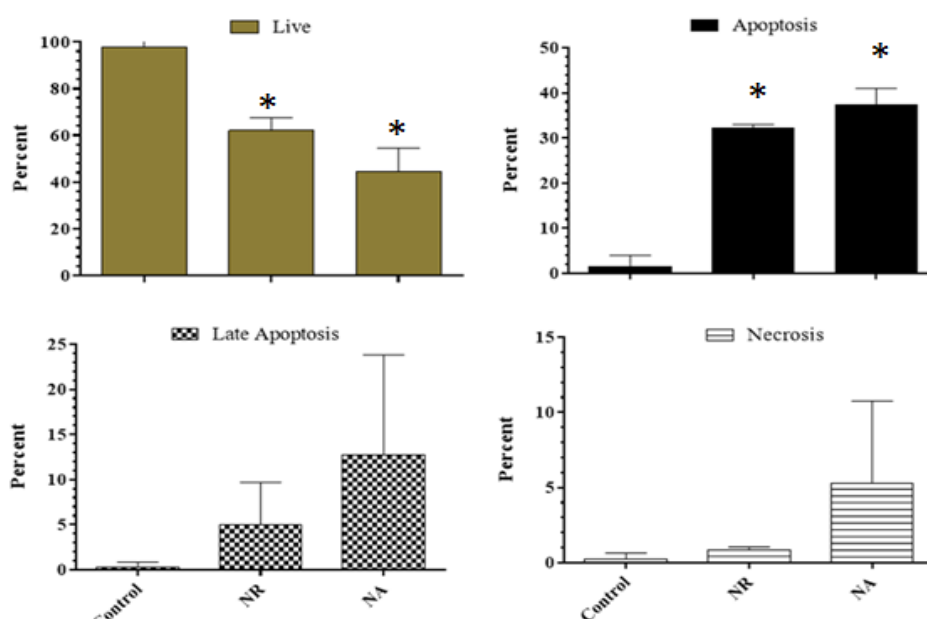
شکل ۱. بررسی وضعیت زنده ماندن سلول های گروه کنترل با استفاده از روش فلوسایتومتری (۳ بار تکرار). NA=نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن، NR=نانولیپوزوم حاوی اسانس رزماری.

شکل ۲. بررسی وضعیت زنده ماندن سلول ها در مجاورت با نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن بعد از ۴۸ ساعت با استفاده از روش فلوسایتومتری (۳ بار تکرار). NA=نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن، NR=نانولیپوزوم حاوی اسانس رزماری.

شکل ۳. بررسی وضعیت زنده ماندن سلول ها در مجاورت با نانولیپوزوم حاوی اسانس رزماری بعد از ۷۲ ساعت با استفاده از روش فلوسایتومتری (۳ بار تکرار). NA= نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن، NR= نانولیپوزوم حاوی اسانس رزماری.

نمودار ۴. مقایسه نتایج فلوسایتومتری سلول HepG2 در اثر مجاورت با نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن و رزماری در مقایسه با گروه کنترل (۳ بار تکرار). NA= نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن، NR= نانولیپوزوم حاوی اسانس رزماری. * $p < 0.05$ اختلاف معنی دار نسبت به گروه کنترل.

بحث و نتیجه گیری

نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که اثرات ضد سرطانی نانو لیپوزوم های حاوی اسانس رزماری نسبت به گروه کنترل کاملاً معنی دار بوده است. همچنین نتایج فلوسایتومتری در این مطالعه القای آپوپتوز در سلول های HepG2 توسط نانولیپوزوم های گیاه رزماری را تأیید کرد. در بررسی های آزمایشگاهی مختلف، اثرات ضد سرطانی عصاره رزماری روی رده های مختلف سلول های سرطانی کولون، پانکراس، پستان، پروستات، ریه، مثانه، کبد و لوسمی بیان شده است و اثرات ضد سرطانی آن را به صورت کاهش تکثیر و بقا سلولی و القای آپوپتوز به صورت وابسته به دوز و زمان نشان داده اند (۱۹). در مطالعه Shabani

و همکارانش نتایج نشان داد که عصاره گیاه رزماری توانایی مهار رشد سلول های سرطانی غدد پستانی سگ را داشته و در دوز ۲۵ میلی گرم بر میلی لیتر و در ۴۸ ساعت پس از درمان بیشترین اثربخشی را داشته است. همچنین نتایج نشان دهنده بیان میزان بالای ژن BAX بعنوان یک ژن پیشبرنده آپوپتوز در همین دوز دارویی و بازه زمانی بوده است (۲۰). در یک مطالعه نتایج نشان داد که تجویز خوراکی عصاره رزماری، سبب کاهش اندازه تومور کولون در موش های سوری از طریق افزایش بیان ژن GCNT3 و همچنین تغییرات اپی ژنتیک و کاهش بیان ژن کد کننده miR-15b شده است (۲۱). همچنین تجویز عصاره حل شده در روغن به مدت ۴ هفته از طریق افزایش بیان ژن Nrf2 تشکیل تومور زئوگرافت HCT116 را در موش های صحرایی مهار کرد (۲۲). مسیر سیگنال دهی Nrf2/ARE در محافظت از سلول ها در برابر سرطان زایی مورد توجه است و ایجاد سرطان را از طریق خنثی کردن گونه های واکنش پذیر اکسیژن و عوامل سرطان زا کاهش می دهد و عصاره رزماری بیان پروتئین های این مسیر مانند سستری ۲ و نیز اکسیژناز ۱ را در سلول های سرطانی کولون افزایش می دهد (۲۳). آنالیز بیوشیمیایی سرم در موش های نژاد اسپراک داولی تیمار شده با عصاره رزماری نشان داد که عصاره با تغییر سیگنالینگ ژن و پروتئین β -catenin, K-ras و c-myc اثر ضد سرطانی قابل توجه داشته است (۲۴). همچنین عصاره رزماری در رده سلول سرطانی لوسمی، بیان mRNA و پروتئین AKT γ را مهار نموده است. این پروتئین در مسیر سیگنالینگ PI3K/Akt سبب افزایش بقای این رده سلولی می شود. توقف چرخه سلولی مانع از تکثیر بیشتر سلول می شود و عصاره رزماری می تواند چرخه سلولی را در تعدادی از سلول های سرطانی متوقف کند و ژن شماره ۲ وابسته به رتینوبلاستوما که ورود به چرخه سلولی را تنظیم می کند، افزایش می دهد (۲۵). عصاره رزماری باعث افزایش تولید نیتریک اکسید و فاکتور نکروز دهنده توموری در سلول های سرطانی پانکراس و کبد می شود که نشان دهنده افزایش مرگ سلولی و آپوپتوز وابسته به نیتریک اکساید است (۲۶ و ۲۷).

همچنین نتایج حاصل از این مطالعه نشان داده است که اسانس و نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن دارای اثرات سیتوتوکسیک بر روی رده سلول سرطانی HepG2 می باشند. علاوه بر این نتایج حاصل از فلوسایتومتری نشان داده است که نانولیپوزوم حاوی اسانس آویشن موجب القای آپوپتوز در سلول های HepG2 شده است که با نتایج حاصل از مطالعات قبلی کاملاً همسو می باشد. بر اساس نتایج یک پژوهش و بررسی کاهش توانایی زیستی سلول های سرطانی تیمار شده با اسانس آویشن مشخص شد که این اسانس در شرایط *invitro* مانع از رشد سلول های سرطانی سنگفرشی حاصل از تومور سر و گردن در انسان می شود (۲۸). در پژوهشی که توسط Kim و همکارانش انجام شده، رد پای آنزیم های سیکلوآکسیژناز و استرس اکسیداتیو در جریان دگرگونی های رشد و تمایز سلول، از جمله سرطان به تأیید رسیده و مشخص شده که در عصاره هیدروآلکلی گیاه آویشن ترکیباتی وجود دارند که آنزیم های مذکور را مهار کرده و موجب کاهش استرس اکسیداتیو می شوند (۲۹). همچنین Liang و همکارانش دریافتند که فلاونوئیدهای موجود در آویشن، PPAR γ را فعال کرده و به موجب آن بیان COX-۲ را مهار می نمایند (۳۰).

یکی از ویژگی های این مطالعه و نقطه اختلاف با اکثر مطالعات انجام شده، استفاده از نانولیپوزوم در این مطالعه بوده است. با توجه به نتایج حاصل از مطالعه اخیر، اثرات سیتوتوکسیک رزماری و آویشن در فرم نانولیپوزوم با اختلاف معنی داری بیشتر از اسانس گیاهان مذکور بوده است. نتایج حاصل از این تحقیق اثر سیتوتوکسیک نانولیپوزوم های حاوی اسانس رزماری و آویشن بر روی سلول سرطانی HepG2 را اثبات کرد. نانولیپوزوم رزماری و آویشن موجب القای آپوپتوز در رده سلول سرطانی HepG2 شده، همچنین سلول های سرطانی در مجاورت با نانولیپوزوم رزماری و آویشن در مرحله G2 از چرخه سلولی توقف می کنند و این نشان دهنده نقش دارو در ممانعت از تکثیر سلول می باشد. هم راستا با نتایج حاصل از مطالعه حاضر، در یک مطالعه در سال ۲۰۲۱ گزارش شد که تیمار سلول های MCF-7 و Hella توسط داروی میتوماکسین پوشش داده شده با نانومولسیون رزماری، حتی در دوزهای کم داروی میتوماکسین سبب القا آپوپتوز در سلول های سرطانی کشت داده شده، می گردد (۳۱).

با توجه به نتایج حاصل از مطالعه اخیر و سایر مطالعات صورت گرفته در این زمینه، پیشنهاد می شود که از گیاهان دارویی و به خصوص فرم نانو این ترکیبات به عنوان یک راهکار کمک درمانی مناسب جهت درمان سرطان استفاده شود.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از همکاری دانشکده علوم پزشکی کاشان جهت تامین بودجه پژوهش و دانشکده داروسازی دانشگاه آزاد واحد تهران به دلیل انجام آزمایش های مربوطه، قدردانی می گردد.

References

1. Thapa RK, Muhammad Khan G, Parajuli-Baral K, Thapa P. Herbal medicine incorporated nanoparticles: advancements in herbal treatment. *Asian J Biomed Pharm Sci*. 2013;3(24):7-14.
2. Ali MS, Saleem M, Ali Z, Ahmad VU. Chemistry of *Zataria multiflora* (Lamiaceae). *Phytochemistry*. 2000;55(8):933-6.
3. Shafiee A, Javidnia K. Composition of essential oil of *Zataria multiflora*. *Planta Med*. 1997;63(4):371-2.
4. Ebrahimzadeh H, Yamini Y, Sefidkon F, Chaloosi M, Pourmortazavi SM. Chemical composition of the essential oil and supercritical CO₂ extracts of *Zataria multiflora* Boiss. *Food Chem*. 2003;83(3):357-61.
5. Shokrzadeh M, Azadbakht M, Ahangar N, Naderi H, Saeedi Saravi SS. Comparison of the cytotoxic effects of *Juniperus sabina* and *Zataria multiflora* extracts with *Taxus baccata* extract and Cisplatin on normal and cancer cell lines. *Pharmacogn Mag*. 2010;6(22):102-5.
6. Dadkhah A, Fatemi F, Mohammadi Malayeri MR, Rasooli A. Cancer chemopreventive effect of dietary *Zataria multiflora* essential oils. *Turk J Biol*. 2014;38(6):930-9.
7. Ahani N, Sangtarash MH, Alipour Eskandani M, Houshmand M. *Zataria multiflora* Boiss. Essential Oil Induce Apoptosis in Two Human Colon Cancer Cell Lines (HCT116 & SW48). *Iran J Public Health*. 2020;49(4):753-62.
8. Frankel EN, Huang S-W, Aeschbach R, Prior E. Antioxidant activity of a rosemary extract and its constituents, carnosic acid, carnosol, and rosmarinic acid, in bulk oil and oil-in-water emulsion. *J Agric Food Chem*. 1996;44(1):131-5.
9. Moore J, Megaly M, MacNeil AJ, Klentrou P, Tsiani E. Rosemary extract reduces Akt/mTOR/p70S6K activation and inhibits proliferation and survival of A549 human lung cancer cells. *Biomed Pharmacother*. 2016;83:725-32.
10. Tong X-P, Ma Y-X, Quan D-N, Zhang L, Yan M, Fan X-R. Rosemary extracts upregulate Nrf2, Sestrin2, and MRP2 protein level in human hepatoma HepG2 cells. *Evid Based Complement Alternat Med*. 2017;2017:7359806.
11. Liolios CC, Gortzi O, Lalas S, Tsaknis J, Chinou I. Liposomal incorporation of carvacrol and thymol isolated from the essential oil of *Origanum dictamnus* L. and in vitro antimicrobial activity. *Food Chem*. 2009;112(1):77-83.
12. Mozafari MR, Johnson C, Hatziantoniou S, Demetzos C. Nanoliposomes and their applications in food nanotechnology. *J Liposome Res*. 2008;18(4):309-27.
13. Alexis F, Basto P, Levy-Nissenbaum E, Radovic-Moreno AF, Zhang L, Pridgen E, et al. HER-2-Targeted Nanoparticle-Affibody Bioconjugates for Cancer Therapy. *ChemMedChem*. 2008;3(12):1839-43.
14. Arabi MH, Chabok H, Mirzapour A, Shafiee Ardestani M, Saffari M. Preparation of Nanoliposomes Containing *Rosmarinus Officinalis* L Essential Oil: a Comparative Study. *Biosci Biotech Res Comm*. 2017;10(1):103-8.
15. Arabi MH, Mirzapour A, Chabok H, Shafiee Ardestani M, Saffari M. Preparation methods of nanoliposomes containing *Zataria multiflora* essential oil: A comparative study. *Biosci Biotech Res Comm*. 2017;10(1):151-60.
16. Ilbeigi D, Nourbakhsh M, Khaghani S, Einollahi N, Kheiripour N, Gholinejad Z, et al. Enterolactone Reduces Telomerase Activity and The Level of Its Catalytic Subunit in Breast Cancer Cells. *Cell J*. 2017;19(Suppl 1):37-43.
17. Gholinejad Z, Kheiripour N, Nourbakhsh M, Ilbeigi D, Behroozfar K, Hesari Z, et al. Extracellular NAMPT/Visfatin induces proliferation through ERK1/2 and AKT and inhibits apoptosis in breast cancer cells. *Peptides*. 2017;92:9-15.
18. Bahmani F, Esmaeili S, Bashash D, Gharehbaghian A. Cytotoxicity of Three Species of *Centaurea* Genus on Acute Lymphoblastic Leukemia Cell Line (Nalm-6). *J Med Plants*. 2018;17(66):156-66. [In Persian]

19. Mohammadi T, Hoveizi E. Comparison of Rosemary (*Rosmarinus officinalis* L.) hydroalcoholic extract on the viability of head and neck cancer cells Line HN5 and neuronal progenitor cells of Mouse. *J Dev Biol*. 2017;9(3):13-22. [In Persian]
20. Shabani S, Mortazavi P. Study of Rosemary Extract on Bcl2 and Bax Gene Expression in Canine Mammary Gland Carcinoma Cell Line (Cf41.Mg). *J Comparat Pathobiol*. 2017;14(1):2105-12. [In Persian]
21. González-Vallinas M, Molina S, Vicente G, Zarza V, Martín-Hernández R, García-Risco MR, et al. Expression of microRNA-15b and the glycosyltransferase GCNT3 correlates with antitumor efficacy of Rosemary diterpenes in colon and pancreatic cancer. *PLoS One*. 2014;9(6):e98556.
22. Yan M, Li G, Petiwala SM, Householter E, Johnson JJ. Standardized rosemary (*Rosmarinus officinalis*) extract induces Nrf2/sestrin-2 pathway in colon cancer cells. *J Funct Foods*. 2015;13:137-47.
23. Ahmad HH, Hamza A, Hassan AZ, Sayed AH. Promising therapeutic role of *Rosmarinus officinalis* successive methanolic fraction against colorectal cancer. *Int J Pharm Pharm Sci*. 2013;5(4):164-70.
24. Moore J, Yousef M, Tsiani E. Anticancer Effects of Rosemary (*Rosmarinus officinalis* L.) Extract and Rosemary Extract Polyphenols. *Nutrients*. 2016;8(11):731.
25. Kontogianni VG, Tomic G, Nikolic I, Nerantzaki AA, Sayyad N, Stosic-Grujicic S, et al. Phytochemical profile of *Rosmarinus officinalis* and *Salvia officinalis* extracts and correlation to their antioxidant and anti-proliferative activity. *Food Chem*. 2013;136(1):120-9.
26. Peng C-H, Su J-D, Chyau C-C, Sung T-Y, Ho SS, Peng C-C, et al. Supercritical fluid extracts of rosemary leaves exhibit potent anti-inflammation and anti-tumor effects. *Biosci Biotechnol Biochem*. 2007;71(9):2223-32.
27. Craig WJ. Health-promoting properties of common herbs. *Am J Clin Nutr*. 1999;70(3 Suppl):491S-9S.
28. Dubois RN, Abramson SB, Crofford L, Gupta RA, Simon LS, Van De Putte LB, et al. Cyclooxygenase in biology and disease. *FASEB J*. 1998;12(12):1063-73.
29. Kim H-J, Chung J-I, Lee SH, Jung Y-S, Moon C-H, Baik EJ. Involvement of endogenous prostaglandin F2alpha on kainic acid-induced seizure activity through FP receptor: the mechanism of proconvulsant effects of COX-2 inhibitors. *Brain Res*. 2008;1193:153-61.
30. Liang YC, Tsai SH, Tsai DC, Lin-Shiau SY, Lin JK. Suppression of inducible cyclooxygenase and nitric oxide synthase through activation of peroxisome proliferator-activated receptor-gamma by flavonoids in mouse macrophages. *FEBS Lett*. 2001;496(1):12-8.
31. Al-otaibi W. Rosemary oil nano-emulsion potentiates the apoptotic effect of mitomycin C on cancer cells in vitro. *Pharmacia*. 2021;68(1):201-9.